

وحیدعظیمیا

دبیر گروه اقتصاد

قطعی‌ گاز در فصول سرد نیازمند اقدامات جدی در زمینه حل معضل ناترازی انرژی است؛ از همین رو علاوه بر تمرکز بر رشد تولید، به موازات تولید، باید مصرف انرژی بهینه شود. در برخی موارد نظیر تمرکز بر جداسازی گازهای همراه، نیاز است که فرآیند تولید اصلاح شود یا برای کاهش هدررفت ساختمان باید نحوه ساخت خانه تغییر کند اما بخشی از مصارف هستند که به طور عمد و به دلیل قیمت پایین انرژی به سمت مصرف بالا و غیربهینه رفتند؛ از همین رو مصرف ضربه‌ای اساسی به ناترازی انرژی زده است. در صفحه پیش‌رو به بررسی این موضوع پرداخته‌ایم.

گفت‌وگو

ضرورت تمرکز بر کاهش هدررفت بالای انرژی پر مصرف‌ها با نظام تعرفه‌گذاری پلکانی

بخش مهمی از دلیل هدر رفت بالای انرژی این است که یارانه انرژی به گاز تعلق می‌گیرد و به همین دلیل هزینه آن پایین است و مشترکین تمرکز بر استفاده صحیح از آن ندارند. مشترکینی که از گاز به میزان خیلی زیادی استفاده می‌کنند، باید هزینه مصرف خود را بپردازند. با اجرای طرح تعرفه‌گذاری پلکانی گاز خانگی؛ قیمت‌های واقعی برای مشترکان پر مصرف اعمال می‌شود و توزیع عادلانه یارانه انرژی را تضمین می‌کند و مصرف‌کنندگان با سرانه مصرف بالا هزینه واقعی مصرف خود را متحمل می‌شوند.

■ ■ ■

طرح تعرفه‌گذاری پلکانی گاز خانگی در تمام کشور دارد اجرا می‌شود هدف از اجرای این طرح این است که مشترکین پر مصرف که همانند مردم عادی به میزان انرژی پنهان استفاده می‌کنند هزینه مصرف خود را بپردازند. اجرای تعرفه‌گذاری پلکانی گاز، خانوارها را تشویق می‌کند تا مصرف گاز خود را کاهش دهند. از آنجایی که خانوارهای مصرف‌کننده بالاتر تعرفه‌های بالاتری دریافت می‌کنند، انگیزه مالی برای آنها وجود دارد که سطح مصرف خود را کاهش دهند.

مادر کشور مشکل ناترازی گاز دارد و این مشکل یک مسئله جدی در زمستان‌های بارانی گرمی است که صنایع ایجاد می‌کند. اختلاف مصرف گاز طبیعی در فصل گرم و سرد سال به صورت میانگین ماهانه، به بیش از ۲۲۰ میلیون مترمکعب در روز می‌رسد و در صورت ادامه روند کنونی، کشور با چالش جدی‌تری در تأمین گاز به‌ویژه در فصل سرد سال روبرو خواهد شد.

طرح تعرفه‌گذاری پلکانی به مصرف‌بهینه‌گاز کمک خواهد کرد اما در کنار آن اقدامات دیگری نیز باید انجام شود. در تمام بخش‌های توزیع و مصرف گاز در کشور با هدر رفت مواجه هستیم و این هدر رفت منابع انرژی بالا است. به عنوان مثال اغلب صنایع، به‌ویژه صنایع بزرگ، عمدتاً فرسوده‌اند یا از تکنولوژی با راندمان پایین استفاده می‌کنند، در حالی که برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های بهینه‌سازی با هدف مدیریت مصرف و شدت انرژی در این بخش می‌تواند از هدررفت انرژی جلوگیری و به تأمین پایدار آن کمک شایانی کند. همچنین راندمان بهرهوری در نیروگاه‌های مایه نسبت متوسط جهانی خیلی پایین است که این نشان دهنده هدر رفتی بالای گاز در کشور در این بخش است. در بخش خانگی و تجاری راندمان بخاری‌های بسیار پایین است و باید با بخاری‌های استاندارد مانند بخاری‌های هورمتیک جایگزین شود. در بخش اداری؛ روش کردن وسایل گرمایشی ادارات یک ساعت قبل از آغاز وقت کاری و خاموش کردن آنها یک ساعت قبل از پایان وقت اداری باید رعایت شود و این وسایل گرمایشی در روزهای تعطیل حتماً باید خاموش شوند. در مجتمع‌های مسکونی؛ معاینه فنی کلیه موتورخانه‌ها بر اساس ماده ۱۷ قانون هوای پاک، سرویس و تعمیرات دوره‌ای و نصب سامانه پایش هوشمند موتورخانه‌ها به منظور افزایش شریب ایمنی و بازدهی از دیگر اقداماتی است که باید انجام شود.

بخش مهمی از دلیل هدر رفت بالای انرژی این است که یارانه انرژی به گاز تعلق می‌گیرد و به همین دلیل هزینه آن پایین است و مشترکین تمرکز بر استفاده صحیح از آن ندارند. مشترکینی که از گاز به میزان خیلی زیادی استفاده می‌کنند، باید هزینه مصرف خود را بپردازند. با اجرای طرح تعرفه‌گذاری پلکانی گاز خانگی؛ قیمت‌های واقعی برای مشترکان پر مصرف اعمال می‌شود و توزیع عادلانه یارانه انرژی را تضمین می‌کند و مصرف‌کنندگان با سرانه مصرف بالا هزینه واقعی مصرف خود را متحمل می‌شوند.

اجرای طرح تعرفه‌گذاری پلکانی نواقصی داشت که در فاز دوم اصلاح شده، در این طرح مؤلفه‌های لازم برای مشترکین بخش خانگی لحاظ شده است. این طرح بر اساس عدالت اجرا می‌شود و با اجرای آن سطح پایین جامعه متحمل هزینه اضافی برای گاز مصرفی خود نمی‌شود. در این طرح واقعیت‌هر خانواده ایرانی، تعداد اعضای خانواده، دهگی که آن خانواده در آن قرار دارد، شهری یا روستایی بودن، سردسیر یا گرمسیر بودن منطقه محل سکونت؛ در تعیین تعرفه‌گذاری پلکانی گاز خانگی لحاظ شده‌است.

طرح تعرفه‌گذاری پلکانی در سایر کشورهای جهان نیز اجرایی شده‌است. هر گادی که از انرژی به میزان بیشتری استفاده می‌کند باید به همان نسبت هزینه مصرف خود را بپردازد. این طرح یک روش کلیدی است که با اعمال سیاست‌های قیمتی و همچنین سیاست تشویق و تنبیه نقش مؤثری در کنترل و بهینه‌سازی مصرف در این بخش دارد.

در کنار اعمال سیاست‌های قیمتی باید در زمینه فرهنگی نیز اقداماتی صورت گیرد تا هدررفت گاز به حداقل برسد.

استاندارد بودن ساختمان‌ها، استفاده از بخاری‌هایی با راندمان بالا، بهینه‌سازی تجهیزات گرمایشی و موتورها، خانه‌ها مواز دی هستند که با تعرفه‌گذاری پلکانی نمی‌توان به آنها دست یافت اما با فرهنگ‌سازی قطعا به آن می‌رسیم. بر اساس اطلاعاتی که از وزارت رفاه در یافت شده، ۹۰ درصد مشترکان پر مصرف گاز در مناطق مرفه‌ترین ساکن هستند اما همه در برابر این مصرف بی‌رویه مسئول هستیم. چه مرفه، چه غیرمرفه، چه متوسط، چه غیر متوسط همه باید برای آگاه سازی، صرفه‌جویی و مصرف بهینه گاز تلاش کنیم.

عدم کمی از مشترکان بخش خانگی گاز با مصارف بسیار بالا و خارج از عرف موجب شدند که مصرف در بخش خانگی به شکل انفجاری در فصول سرد سال افزایش یابد و این مصرف بالا نیز نه تنها برای گرم شدن خانه خود نیست بلکه برای اقداماتی لاکچری و غیرمعتول نظیر گرم کردن آب استخر در زیر برف یا ده‌ماه‌ای پایین‌تر از صفر در چه سلسبوس است است که باید با سیگنال قیمتی و دریافت واقعی قیمت گاز و حتی قیمتی بسیار بالاتر از قیمت تمام‌شده واردات گاز یا این مشترکان پر مصرف برخورد کرد. مهم‌ترین نکته در زمینه اجرای کامل تعرفه‌گذاری پلکانی پر مصرف‌ها، اهمیت کنترل مصرف مشترکان پر مصرف است که باعث خواهد شد در فصول سرد سال که کشور دچار ناترازی مقطعی گاز است؛ با سیگنال‌دهی مناسب قیمتی به مشترکان پر مصرف پخش خانگی، علاوه بر کاهش سرانه مصرف مشترکان پر مصرف، بخشی از نیاز گاز صنایع نیز در فصول سرد سال تأمین شود.

■ ■ ■

بهینه‌سازی مصرف انرژی به حدی اهمیت دارد که بخشی از رشد اقتصادی سال‌های اخیر ایران از طریق همین تمرکز بر بهینه‌کردن مصرف و رشد بهرهوری در بخش مصرف و کاهش هدررفت گاز ایجاد شده است. نظام تعرفه‌گذاری پلکانی مؤثر پر مصرف‌ها، تنها با تمرکز بر قطع یارانه انرژی مصارف خارج از عرف و اخذ قیمت واقعی واردات گاز از مشترکان پر مصرف، نقش کلیدی در مدیریت مصرف در بخش خانگی و کاهش مصارف لاکچری و غیرمعتول گاز نظیر گرم کردن آب استخر در زیر برف دارد و از طرف دیگر مشترکان کم مصرف نیز مشمول معافیت از پرداخت قبض خواهند شد و از همین محل تنبیه مشترکان پر مصرف، برای تشویق مشترکان کم مصرف بخش خانگی با قبوض رایگان اقدام خواهد شد.

همچنین تمرکز بر اصلاح نظام یارانه‌های انرژی در بخش خانگی موجب خواهد شد، در آینده‌ای نزدیک به هر نفر به جای قیمت ارزان انرژی، یارانه‌ای به میزان مصرف درون‌گویی مصرف به شکل حدود انرژی تحویل داده شود و از این پس مردم هستند که با یکدیگر تعامل خواهند داشت و گاز مازاد نیاز را باید از بازار متشکل انرژی تأمین شود و با معادل هزینه روز واردات گاز، به صورت قیمت واقعی گاز وارد داتی توسط مشترکان خارج از الگوی بهینه باید پرداخت شود.

از طرف دیگر با کاهش مصرف در بخش خانگی، زمینه استفاده از انرژی در بخش صنعتی و عدم توقف تولیدات صنعتی نیز فراهم خواهد شد که نشان از اهمیت اجرای فاز دوم تعرفه‌گذاری پلکانی پر مصرف‌ها دارد.

مهم‌ترین نکته در زمینه اجرای کامل تعرفه‌گذاری پلکانی پر مصرف‌ها، اهمیت کنترل مصرف مشترکان پر مصرف است که باعث خواهد شد در فصول سرد سال که کشور دچار ناترازی مقطعی گاز است؛ با سیگنال‌دهی مناسب قیمتی به پر مصرف و بسیار بخش خانگی، علاوه بر کاهش سرانه مصرف مشترکان پر مصرف، بخشی از نیاز گاز صنایع نیز در فصول سرد سال تأمین گردد.

■ صنعت؛ فداي گرم کردن استخرها!

سید علی مرتضوی کارشناس حوزه اقتصادی در گفت‌وگو با «جوان» با اشاره به مصرف بیش از حد پر مصرف‌ها و تأثیرات آن بر صنایع تصریح کرد: «مصرف بیش از حد مشترکان پر مصرف و بسیار پر مصرف باعث شده سهم صنایع از گاز طبیعی محدود شود. ایران ۱۸ درصد از ذخایر گاز جهان را دارد و ۲۲ پالایشگاه مشغول تولید گاز هستند؛ اما حتی این میزان از تولید نیز تکفای مصارف خانگی نمی‌دهد و گاز صنایع در روزهای سرد زمستان قطع می‌شود. با نیمه تعطیل شدن صنایع در زمستان‌ها ارزش افزوده کمتری در اقتصاد ایجاد می‌شود اما با

اقتصادسپاسی

سرویس اقتصادی ۴۰۶۰۰۸۵۳۳

«جوان» الزامات اصلاح مصرف بخش خانگی گاز را به‌منظور جلوگیری از قطعی آن بررسی می‌کند

مشترکان پر مصرف گاز میهمان جیب خودشان باشند

دریافت نکنند که این مدل مرتقی قیمت‌گذاری، نظام تعرفه‌گذاری پلکانی پر مصرف‌ها نام دارد.»

وی با اشاره به اثرات ناترازی انرژی بر صنعت تصریح کرد: «ناترازی انرژی در فصول سرد سال موجب عدم تولید صنایع و عدم صادرات این تولیدات خواهد شد که عدم‌التفیع بزرگ اقتصادی را به همراه دارد. مصرف ۶۰ تا ۷۰ درصدی بخش خانگی و تجاری در چهار ماه سرد سال باعث کمبود گاز صنایع عمده می‌شود. عدم‌التفیع ۱۲ میلیارد دلاری پتروشیمی‌ها، نیروگاه‌ها، کارخانه‌های فولاد و کارخانه‌های سیمان گرم کردن استخرهای روباز مشترکان پر مصرف مرفه موجب قطعی گاز صنعت شده است.»

مرتضوی کارشناس اقتصادی در پایان با اشاره به تأثیرات اجرای طرح تعرفه‌گذاری پلکانی، تصریح کرد: «در چهار ماه پایانی سال ۱۴۰۰ فاز اول طرح تعرفه‌گذاری پلکانی گاز اجرا شد که به نسبت مدت مشابه در سال ۱۳۹۹ مصرف روزانه گاز ۲۵ میلیون مترمکعب کاهش یافت. در فاز اول این طرح، جدولی دوازده پلکانی برای تعرفه گاز مشترکان ارائه شد که در سه پل اول تعرفه تغییری نمی‌کرد اما از پله چهار

مصرف کنیم. نظام تعرفه‌ای فسلی به دلیل اعطای یارانه انرژی و انرژی ارزان به پر مصرف‌های مرفه، انگیزه بهینه‌سازی را ایجاد نمی‌کند و همین موضوع سبب بی‌اثر شدن سیاست قیمتی علیه مشترکان پر مصرف می‌شده است. با این قیمت‌های پایین انگیزه برای صرفه‌جویی در مشترکان پر مصرف شکل نمی‌گیرد و با این مصرف بی‌رویه، دیگر گازی برای توسعه صنایع باقی نمی‌ماند.»

مرتضوی با اشاره به این موضوع که مهم‌ترین راهکار برای حل ناترازی استفاده بهینه پر مصرف‌ها از گاز است تصریح کرد: «آمارها نشان می‌دهد که پر مصرف‌ها اکثر از قشرهای مرفه هستند. مرفه‌ها می‌توانستند با خرید بخاری‌های کم مصرف یا عایق‌بندی ساختمان گاز کمتری مصرف کنند اما به جای آنکه برای بهینه‌سازی هزینه کنند، استخر خانه خود را با گاز یارانه‌ای گرم می‌کنند. منطقه‌های توک، دو و سه تهران مصرف سرانه بیشتری دارند و در مناطق شهری پایین‌تر تعداد مشترکان پر مصرف کمتر است. با قیمت‌گذاری دستوری و بسیار پایین گاز در ایران، قشر مرفه‌گاز بیشتری مصرف می‌کند

علی جدی

عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس

بدیهمی است که دولت وظیفه‌های برای ارائه یارانه برای مصارف غیر ضرور ندارد. مشترکانی که در خارج چوب الگو از گاز استفاده می‌کنند، هزینه گاز مصرفی‌شان یارانه‌ای است. حتی مشترکان خوش مصرف مصرف مشمول بخشودگی می‌شوند و مشوق‌های در نظر گرفته شده بهره می‌برند. اما مشترکانی که مصارف غیرمتعارف دارند، باید هزینه واقعی گاز را بپردازند.»

عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس خاطرنشان کرد: «درتर्फه‌گذاری پلکانی یک روش منطقی و عادلانه برای تعیین قبوض گاز مشترکان است. از این روش در کشورهای مختلف استفاده می‌شود و کارآیی‌شان ثابت شده است.» وی در خصوص آمار شرکت ملی گاز ایران مبنی بر اینکه اجرای فاز اول این طرح به مدیریت محسوس مصرف گاز کمک کرد، توضیح داد: «روش‌های مختلفی برای بهینه‌سازی مصرف انرژی وجود دارد. باید به فرهنگ‌سازی برای مصرف صحیح انرژی بپردازیم و از روش‌هایی مانند تعرفه‌گذاری پلکانی نیز بهره ببریم تا بهترین نتیجه را به دست آوریم.»